

## عنوان نشست: بحران کرونا، آسیب‌ها و آینده صنعت ورزش

| شناسنامه نشست                      |                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| واحد برگزارکننده نشست:             | دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی                                                                                                                                                                                           |
| مسئول نشست:                        | دکتر سارا کشکر (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)                                                                                                                                                                     |
| تاریخ برگزاری نشست:                | ۱۴۰۰/۰۹/۲۷                                                                                                                                                                                                                |
| اعضای هیئت علمی:                   | دکتر غلامعلی کارگر (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)، دکتر محمد احسانی (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر حمید قاسمی (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)، دکتر اکبر فرید فتحی (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی) |
| نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مرتبط: | آقای مهندس وحید ابونی (مدیرعامل شرکت تولیدات ورزشی هیدروجیم)، آقای کاوه صدقی (رئیس هیئت مدیره انجمن صنفی کارفرمایی باشگاه‌داران ورزشی)                                                                                    |
| مسئله محوری نشست:                  | ابعاد آسیب‌های کرونا بر صنعت ورزش در ایران و جهان<br>وضعیت مدیریت بحران در سازمان‌های ورزشی ایران و جهان<br>فرصت‌ها و تهدیدهای کرونا بر صنعت ورزش<br>محورهای برنامه‌ریزی در صنعت ورزش برای دوران پساکرونا                 |
| سازمان‌های هدف توصیه سیاستی:       | وزارت ورزش و جوانان، سازمان صداوسیما، جمهوری اسلامی ایران، باشگاه‌داران و تولیدکنندگان ورزش                                                                                                                               |

### چکیده مباحث طرح‌شده (مقدمه، چالش‌ها و مشکلات پیش رو):

شیوع ناگهانی ویروس کرونا در جهان با تبعات بسیاری برای صنایع مختلف از جمله صنعت ورزش همراه بود. شیوع گسترده بیماری جوامع انسانی را غافلگیر کرد و عدم شناخت کافی از عملکرد ویروس منتج به سرگردانی در برنامه‌های سازمان‌ها و دولت‌ها شد و بهترین و مطلوب‌ترین راهکار در دوره‌های اول شیوع بیماری، پناه بردن به قرنطینه‌های خانگی و تعطیل کسب‌وکارها بود که این امر با آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی بسیار همراه بود. در صنعت ورزش، تعطیل ورزش و تغییر شکل ورزش‌های تناسب‌اندام از باشگاه به خانه منتج به نتایج مختلفی گردید. آسیب‌های اقتصادی به ارکان مختلف صنعت ورزش غیرقابل انکار است، ولی

از طرفی دیگر، شیوع کرونا منجر به ایجاد کسب و کارهای جدید، خصوصاً ایجاد ورزش‌های خانگی و همچنین ارتقای ابزارهای ارتباطی دیجیتال که برای آموزش و گفتگو و ورزش، استفاده می‌شد، گردید. شیوع کرونا هرچند تهدیدی برای صنعت ورزش بود، ولی اقدامات فردی و سازمانی بسیاری در تبدیل تهدید به فرصت صورت گرفت.

توضیح دقیق اهداف نشست همراه با ذکر چالش‌ها و مشکلات پیش رو و خلاصه دیدگاه‌های مطرح شده در این باره:

۱۲. آسیب به اقتصاد باشگاه‌های ورزشی: شیوع کرونا منجر به تعطیلی باشگاه‌های ورزشی در حوزه ورزش قهرمانی و تفریحی شد. درآمدزایی باشگاه‌های ورزشی با مشکلات جدی همراه شد و برخی از باشگاه‌ها با رکود اقتصادی و ورشکستگی مواجه شدند. شروع مجدد رویدادها و مسابقات ورزشی در برخی از باشگاه‌ها تا مدت‌ها با عدم حضور تماشاچیان همراه بود که درآمدزایی باشگاه‌ها از گیشه بلیت را متوقف کرد.

۱۳. مشکلات اقتصادی و بیکاری کارکنان باشگاه‌های ورزشی: تعطیلی باشگاه‌های ورزشی و توقف درآمدهای اقتصادی آن‌ها موجب مشکلات جدی در روند جذب و حفظ نیروهای انسانی گردید. بسیاری از کارکنان باشگاه‌ها بیکار شدند و برخی به شکل نیمه‌وقت و یا ساعتی به کار خود ادامه دادند و این امر موجب شد تا این افراد با مشکلات جدی در تأمین معیشت خود مواجه گردند.

۱۴. مشکلات مضاعف زنان در ورزش: شیوع کرونا و تعطیلی باشگاه‌ها و رویدادهای ورزشی به زنان بیش از مردان آسیب وارد ساخت؛ زیرا علی‌رغم تعطیل باشگاه‌ها، اما ادامه کار مخفیانه باشگاه‌های ورزشی خصوصاً باشگاه‌های بدن‌سازی و تناسب‌اندام برای مردان موجب شد تا مشکلات اقتصادی باشگاه و در نتیجه کارکنان آن رفع شود؛ اما این امکان برای باشگاه‌های ورزشی زنان مهیا نبود زیرا اکثر باشگاه‌های ورزشی زنان در ساعاتی از باشگاه‌های مردانه فعال بود که در شرایط شیوع کرونا در اختیار کلاس‌های خصوصی و مخفیانه آقایان قرار داشت. از طرفی برگزاری مجدد رویدادها و مسابقات ورزشی که در

رشته‌های مختلف از جمله فوتبال، والیبال، ورزش‌های رزمی و امثال آن مختص مردان بود و رویدادهای زنان برگزار نگردید و این امر به دلیل الزام نمایش مسابقات از طریق رسانه‌های جمعی صورت گرفت که در کشور ایران این فرصت به دلیل محدودیت‌های فرهنگی و اعتقادی برای زنان فراهم نبود. در نتیجه نه تنها درآمدهای ورزشکاران و تیم‌های ورزشی زنان با مشکل مواجه بود، بلکه کارکنان زن در باشگاه‌های زنانه با از دست رفتن شغل و بیکاری مواجه شدند و این امر خصوصاً برای زنان سرپرست خانوار با دشواری‌های بسیاری همراه شد.

۱۵. **ورزش نامطلوب سالمندان، کودکان و معلولین:** الزام به ماندن در قرنطینه و یا دوری از فضاهای عمومی بیش از همه بر اقشار ویژه جامعه از جمله سالمندان، معلولین و کودکان اثرات منفی برجای گذاشت. سالمندان برای حفظ سلامت و پیشگیری از بیماری‌های جسمانی و روانی نیازمند ورزش و فعالیت بدنی هستند؛ اما شیوع کرونا این فرصت را از آن‌ها گرفت و ایشان را خانه‌نشین کرد و زمینه ابتلای آن‌ها به انواع بیماری جسمانی و روانی از جمله افسردگی و اضطراب را فراهم ساخت. همچنین معلولین جسمی-حرکتی و بیماران خاص نیز با محدودیت‌های بسیاری در فعالیت‌های ورزشی مواجه شدند که زمینه‌ساز بروز تبعات منفی برای سلامت آن‌ها شد. در بین اقشار جامعه، کودکان به‌عنوان قشری از جامعه مطرح بودند که شیوع کرونا در روزهای ابتدای پاندمی اثرات کمتری بر آن‌ها داشت؛ ولی رفته‌رفته با بروز واریانت‌های جدید ویروس کرونا کودکان نیز از آسیب‌های آن در امان نماندند و تعطیلی مدارس و باشگاه‌های ورزشی موجب محدودیت در ارتباطات اجتماعی و فعالیت‌های بدنی آن‌ها شد.

۱۶. **تعطیلی رویدادها و کلاس‌های ورزش و تربیت بدنی در مدارس و دانشگاه‌ها:** شاید بتوان ادعا کرد که در دوران شیوع کرونا درس ورزش و تربیت بدنی در مدارس بیش از سایر دروس آسیب دید. در این میان دانشجویان کارشناسی رشته تربیت بدنی که بیشترین دروس آن‌ها شامل ورزش و فعالیت بدنی است، بیش از سایر رشته‌ها دچار آثار منفی شیوع کرونا شدند. برگزاری کلاس‌های مجازی و برخط برای دروس تئوری مشکلات

جدی نداشت؛ ولی شرکت در فعالیتهای بدنی و ورزشی که نه تنها نیاز به مشاهده الگو و تقلید از او دارد، بلکه نیازمند فعالیتهای گروهی و تیمی در کلاس است، با آسیب‌های جدی همراه شد. این موضوع در ایران و خصوصاً برای دختران محدودیتهای بیشتری داشت و کیفیت و حتی کمیت این کلاس‌ها نه تنها برای همه دانش‌آموزان و دانشجویان با مشکل همراه بود، اما در مورد دختران این مشکلات مضاعف بود.

۱۷. **تشدید مشکلات اجتماعی دوران کرونا برای ورزشکاران و ورزش دوستان:** ماندن در قرنطینه و الزام به دوری از اماکن عمومی، برقراری ارتباط اجتماعی، دوری از تنهایی و لذت‌بخشی فعالیت بدنی در اجتماعات ورزشی را به شدت مورد تهدید قرار داد. افرادی که در ساعات فراغت خود به اماکن عمومی نظیر پارک‌ها و یا باشگاه‌های و استادیوم‌های ورزشی برای تماشای مسابقات می‌رفتند، مجبور به ماندن در منزل شدند و ارتباطات اجتماعی آن‌ها به شدت محدود شد.

۱۸. **کاربرد پلتفرم‌های دیجیتال در تقویت ارتباطات ملی و بین‌المللی:** شیوع کرونا علی‌رغم آثار منفی بسیاری که به همراه داشت، اما با فرصت‌های بسیاری همراه بود. استفاده از رسانه‌های دیجیتال و برگزاری کلاس‌های درس، همایش‌ها و مناظره‌های علمی به صورت ویدئوهای ملی و بین‌المللی امکان برقراری ارتباطی مؤثر برای متخصصان در مرزهای ملی و بین‌المللی را فراهم ساخت و تبادل اطلاعات علمی با استفاده از رسانه‌های دیجیتال به راحتی فراهم شد و انتقال اطلاعات ملی به مرزهای بین‌المللی فراهم شد.

۱۹. **تغییر شیوه ورزش و تناسب‌انداز در دوران شیوع کرونا:** در دوران شیوع کرونا و تعطیلی باشگاه‌ها و استفاده از شبکه‌های مجازی برای ارتباطات اجتماعی، ورزش‌های بدن‌سازی و تناسب‌انداز از باشگاه‌ها به خانه‌ها منتقل شد و مربیانی که کار خود را در باشگاه‌ها از دست داده بودند، اقدام به برگزاری کلاس‌های ورزش خود در فضای مجازی نمودند و از این طریق نه تنها موجب درآمدزایی برای خود شدند، بلکه مشتریان ورزش را در قرنطینه‌های خانگی فعال و شاد نگه داشتند و همچنین مسیر و فرصت تازه‌ای را در کسب و کارهای ورزش در آینده رقم زدند.

۲۰. **آثار کرونا بر محصولات و تولیدات ورزشی:** شیوع کرونا موجب تغییر شکل مطالبات مردم از صنعت ورزش شد. درحالی که به دلیل تعطیلی باشگاه‌ها و استخرها، بازار دستگاه‌های بدن‌سازی و ابزارآلات رشته‌های آب‌درمانی و هیدروتراپی و تناسب‌اندام به شدت رو به وخامت گذاشت، گروهی از تولیدکنندگان، تهدیدات پیش‌آمده را با انتخاب استراتژی‌های جدید به فرصت تبدیل کردند. تغییر پوشاک ورزشی به پوشاک محافظ در برابر کرونا با افزودن ماسک، دستکش و سرپوش به البسه ورزشی و همچنین تولید لوازم ورزش خانگی و تغییر خط تولید دستگاه‌های باشگاهی به نمونه‌های خانگی از استراتژی‌های موفق تولیدکنندگان در دوران شیوع کرونا بود.

۲۱. **راه‌اندازی و تقویت شبکه‌های رسانه‌ای ورزش در خانه:** در دوران شیوع کرونا سازندگان برنامه‌های رادیو-تلویزیونی به سمت تولید محتوای ورزش در خانه، در کانال‌های موجود یا تازه تأسیس ورزش، گرایش پیدا کردند و به این ترتیب نه تنها زمینه فعال نگه داشتن مردم را فراهم ساختند، بلکه زمینه تبلیغات تجاری از طریق ورزش را نیز فراهم ساختند تا بدین وسیله امکان درآمدزایی و بهبود شرایط اقتصادی خود را مهیا سازند.

۲۲. **تغییر جایگاه رسانه‌های اجتماعی:** در مدت شیوع کرونا شبکه‌های مجازی نقش بسیار مؤثری را در اشتغال، آگاه‌سازی، سرگرمی و فعالیت بدنی ایفا کردند. اخبار در شبکه‌های مجازی با سرعت بسیار انتشار می‌یافت و جامعه محققان و پزشکان در کنار سلب‌ریتی‌ها اقدام به آگاه‌سازی مردم و راهنمایی آن‌ها برای عملکرد بهتر در دوران شیوع بیماری نمودند.

۲۳. **بهبود وضعیت ابزارهای آموزشی:** در دوران شیوع کرونا، کلاس‌های درس تربیت‌بدنی و ورزش و همچنین دوره‌های مربیگری و داوری در فضای مجازی برگزار شد و علاوه بر این صنعت کتاب از جمله کتاب‌های ورزشی با رونق قابل توجهی همراه شد. فروشندگان و ناشران کتاب‌ها سفارش مشتریان خود را به طور عمده از سایت‌های اینترنتی فروش کتاب و یا سامانه شبکه‌های اجتماعی دریافت می‌کردند و محصولات را برای مشتریان با پست ارسال می‌کردند.

۲۴. نقش جدید ورزشکاران در صحنه مبارزه با کرونا: ورزشکاران معروف در دوران شیوع کرونا و خصوصاً در موج اول آن که اضطراب زیادی به دلیل ناآگاهی از شرایط عملکرد و پیروس در جامعه وجود داشت، ایفا کردند. هرچند نقش ورزشکاران ایرانی در مقایسه با الگوهای خارجی قابل توجه نبود، اما به‌هرحال حضور ورزشکاران در ترغیب مردم به ماندن در قرنطینه، رعایت پروتکل‌های بهداشتی، ترغیب و آموزش ورزش در خانه، امیدبخشی و انگیزه‌سازی و کمک مالی و حمایت اقتصادی از قشر آسیب‌دیده، الگوهای رفتاری جدیدی بود که ورزشکاران معروف و مشهور به صحنه آوردند.

۲۵. ورزشگاه‌ها به‌عنوان ستاد و پایگاه مبارزه با کرونا: در مدت شیوع کرونا بسیاری از ورزشگاه‌های جهان در اختیار بیمارستان‌ها و مراکز انتظامی قرار گرفت که یا به‌صورت بیمارستان صحرایی، مرکز اسکان افراد بی‌خانمان، مراکز تحقیقات کرونا، محل جمع‌آوری و توزیع بسته‌های بهداشتی و معیشتی و همچنین مراکز تزریق واکسن شد که این امر فرصتی را برای مسئولین ورزش فراهم ساخت تا انجام مسئولیت اجتماعی ورزش را در دوران شیوع کرونا به عرصه آورند.

#### توصیه‌های سیاستی:

۱. شیوع کرونا به‌عنوان بحرانی غیرمترقبه باعث بروز آسیب‌های اقتصادی، اجتماعی، روان‌شناختی بر پیکره جامعه ورزش شد. این بحران جهانی درس عبرتی بود برای مدیران سازمان‌های ورزشی تا به مدیریت بحران توجه ویژه باشند و همواره در برنامه‌ریزی‌های خود به موضوع مدیریت بحران به‌طور ویژه بپردازند و همواره در برنامه‌های خود به نسخه دومی برای پیش‌بینی بحران‌های غیرقابل پیش‌بینی توجه کنند.
۲. شیوع کرونا بیش‌ازپیش نشان داد که وجود تبعیض جنسیتی، جسمانی و سنی موجب بروز آسیب‌های بیشتر به زنان، معلولان، کودکان و سالمندان جهان در ورزش شد. ورزش مردان به‌ویژه ورزش حرفه‌ای مردان بیش‌از ورزش سلامت تمام اقشار جامعه مورد توجه مدیران بود. چون اولاً مردان از تمام ظرفیت‌های طبیعی (فضای باز) و مصنوعی (سالن‌ها و مجموعه‌های ورزشی) در محیط می‌توانند بهره‌مند شوند و با محدودیت‌های فرهنگی

کمتری مواجه‌اند و در دوران شیوع کرونا نیز مردان به راحتی از ظرفیت‌های محیطی در فضای باز و همچنین اماکن ورزشی (به‌طور علنی یا غیرعلنی) بهره‌مند بودند. ولی این امکان برای سایر اقشار جامعه به دلیل محدودیت‌های فرهنگی و ساختاری وجود نداشت. لذا مهم است که اولاً برای جبران آسیب‌های وارده به اقشار اجتماعی فوق‌الذکر در ورزش برنامه‌های فوری و جایگزین اجرا شود و همچنین از این به بعد برنامه‌ریزی مدیران سازمان‌های ورزشی لازم است با کمترین تبعیض در ابعاد مختلف آن همراه باشد. همچنین گرایش بیش از حد مدیران به ورزش قهرمانی و حرفه‌ای باید سمت‌وسوی منعطف‌تری یابد و توجه به ورزش سلامت‌محور برای تمام مردم جامعه نیز در کنار ورزش قهرمانی و حرفه‌ای در ارکان برنامه سازمان‌ها قرار داده شود.

۳. **شیوع کرونا نشان داد که ورزشکاران سرمایه‌های سازمانی منحصربه‌فردی هستند که در مدیریت بحران‌ها نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند.** ورزشکاران در دوران پاندمی، به‌طور خودجوش در شبکه‌های اجتماعی اقدام به همراهی با کادر درمان و مسئولین برای مدیریت بهتر بحران نمودند. آن‌ها نقشه‌ای بی‌نظیری را برای هدایت جامعه و آموزش آن‌ها در کسب سلامتی و کنترل شرایط روانی و ارتباطات اجتماعی و خانوادگی بر عهده داشتند و حتی در تأمین ارزاق و مایحتاج اولیه خانوارهای بی‌بضاعت اقدامات اثرگذاری انجام دادند. قریب به اکثریت اقدامات ورزشکاران به‌طور خودجوش و بدون سازمان‌دهی و هماهنگی سازمان‌های ورزشی و غیرورزشی انجام شد. لذا برای بهره‌برداری بهتر از ظرفیت‌های ستارگان ورزشی در بحران‌های آتی لازم است مدیران اقدامات آموزشی و فرهنگی جدی و مستمری در حوزه پرورش و جهت‌دهی ظرفیت‌های اثرگذار ورزشکاران بر جامعه انجام دهند. این امر در کنار اقدامات سازمانی، نیاز به الگوسازی رسانه‌ای دارد که مستلزم طراحی و برنامه‌ریزی برای ارتباط بین سازمان‌های ورزشی و رسانه‌های جمعی برای تولید محتوای مطلوب و اثربخش می‌باشد. همچنین، پاندمی کرونا نشان داد که آموزش مدیران آینده برای مقابله و مدیریت بحران‌ها باید از مدارس و

دانشگاه‌ها آغاز شود و لازم است تهیه و تدوین دروس مرتبط با مدیریت بحران در برنامه درسی جوانان کشور قرار گیرد.

۴. شیوع کرونا فرصتی بود تا استفاده از شیوه‌ها و ابزارهای نوین در آموزش آکادمیک و همچنین برقراری ارتباطات بین فردی و بین سازمانی در فضای ملی و بین‌المللی فراهم شود. شیوع کرونا باعث شد تا ارتباطات بین‌المللی قوت بیشتری یابد و موانع ارتباطی از قبیل صدور ویزا و مجوزهای سفر، مشکلات مالی و تبدیل ارز داخل به ارز خارجی، مشکلات امنیتی، خطرات سفر و امثال آن که قبل از پاندمی برقراری ارتباطات بین‌المللی را دشوار و گاه غیرممکن ساخته بود، با استفاده از ابزارهای ارتباطی و آموزشی نوین گسترش قابل توجهی یافت و امکان صدور علم و انتقال اندیشه‌های علمی به راحتی فراهم گشت. پاندمی تهدیدی بود که توسط متخصصین جهان به فرصتی برای تقویت ارتباطات علمی بین صاحب‌نظران و مراکز علمی گردید. این ظرفیتی که به قیمت گران به دست آمد، در آینده باید به عنوان رکنی در برنامه‌ریزی و عملکرد سازمان‌های آموزشی در ورزش قرار گیرند و به دوران بحران محدود نشوند. ارتباطات علمی ایجادشده سکویی برای توسعه ارتباطات علمی در سطح جهان خواهد بود که ثمره آن انتقال علم ملی به سطوح بین‌المللی و بهره‌برداری از علم دنیا در عرصه ملی خواهد بود.

۵. شیوع کرونا نشان داد که شیوه‌های نوین در اشتغال و تولید محصولات ورزشی امکان‌پذیر است. در دوران شیوع کرونا در زمانی کوتاه افراد و سازمان‌ها یاد گرفتند که چگونه در پاسخگویی به بحران منعطف باشند و روش‌های مؤثری را بکار برند. تغییر کلاس‌های ورزشی باشگاهی به ورزش‌های مجازی و ورزش در خانه از توفیقات اجباری پاندمی بود که مسیرهای تازه‌ای را برای اشتغال در ورزش به وجود آورد. همچنین تولیدات ورزشی سمت‌وسوی تازه‌ای گرفت تا تولیدکنندگان ورزشکست نشوند و نیازهای مردمی که از حضور در باشگاه‌های ورزشی بی‌نصیب مانده بودند، تأمین شود. تبدیل استراتژی تولیدکنندگان از تولید محصولات باشگاهی به سمت تولید وسایل ورزشی خانگی با توجه به ویژگی‌های جامعه‌شناختی افراد جامعه انقلاب بزرگی در مدیریت تولید و اقتصاد

تولید کنندگان ورزش به همراه داشت. این ظرفیت تازه، لازم است در آینده مورد توجه قرار گیرد و فقط به دوران بحران بسنده نشود و برای رشد آن اقدامات بازاریابی و ترویج در دستور کار سازمان‌های ورزشی و تولیدی قرار گیرد.

۶. شیوع کرونا نشان داد که شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های مردمی سکوه‌های مهمی برای ایجاد اتحاد و همبستگی اجتماعی در ورزش هستند. مردم از طریق شبکه‌های اجتماعی به همدیگر آموزش دادند، یکدیگر را به آرامش دعوت کردند، اطلاع‌رسانی کردند و هشدار دادند. این ظرفیت در پیش از شیوع کرونا بیشتر برای افراد جامعه جنبه تفریح و سرگرمی داشت، ولی شیوع کرونا و الزام مردم به ماندن در قرنطینه‌های خانگی طولانی مدت، استفاده از شبکه‌های اجتماعی را وسعت داد و مردم یاد گرفتند که از این فضا می‌توان استفاده‌های بهتری کرد و به این ترتیب هر شهروند تبدیل شد به مرکز اطلاع‌رسانی و مشاوره خانواده و سلامت و تعداد صفحات اجتماعی مربوط به اطلاع‌رسانی، مشاوره پزشکی، مشاوره خانوادگی و مشاوره روان‌شناختی جانی تازه گرفت. این ظرفیتی است که در ورزش بیش‌ازپیش نمود یافت و امید می‌رود در آینده برای آموزش اجتماعی برای مدیریت و کاربرد بهینه شبکه‌های اجتماعی اقداماتی جدی و مؤثر انجام شود و حتی آموزش آن در مراکز آموزشی و سازمان‌ها جایگاه ویژه‌ای یابد.